

Kulturní dědictví města, obce, kraje

Kulturní dědictví je program UNESCO

Program Světové kulturní a přírodní dědictví byl vyhlášen pod patronací UNESCO v roce 1972 Úmluvou o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví, podle níž se stát zavazuje zajišťovat ochranu vybraných objektů.

Podle této Úmluvy se v současnosti rozlišuje hmotné a nehmotné kulturní dědictví UNESCO.

Mezi **hmotné** kulturní dědictví jsou zařazovány památky přírodního dědictví (přírodní jevy, geologické útvary, lokality s přirozeným výskytem ohroženého druhu zvířat nebo rostlin), památky kulturního dědictví (jedinečné budovy, celá města, sochařská díla apod.) nebo památky smíšeného charakteru. Vždy jde o památky jedinečné hodnoty z hlediska celého světa. V roce 2010 v něm bylo 911 položek ze 148 zemí světa, z toho 704 položek kulturního dědictví, 180 přírodního a 27 smíšeného.

Mezi **nehmotné** památky jsou zařazovány především různé tradice a zvyky. Některé z nich jsou od roku 2005 označovány oficiálně titulem "Mistrovské dílo ústního a nemateriálního dědictví lidstva". V roce 2010 bylo tak označeno 90 mistrovských děl ze 70 zemí.

Kromě toho ještě od roku 1992 existuje Registr „Paměť světa“, jehož prostřednictvím mají být zachovány hodnotné archiválie a knižní díla zachována v kameni, písemně, či na audionahrávkách. V současné době zahrnuje 283 položek nových dokumentů a sbírek.

Velký vzdělávací a výchovný význam má vědomí sounáležitosti **naší vlasti a domova s celou naší planetou**. Proto zvláštní pozornost věnujeme poznávání částí naší republiky, které jsou mimořádné svým přírodním a kulturním dědictvím z celosvětového hlediska.

ČR k Úmluvě o ochraně přírodního a kulturního dědictví přistoupila v roce 1990.

Z naší republiky byly postupně zapsány mezi **hmotné kulturní dědictví** tyto památky:

1. Český Krumlov (historický střed města)
2. Praha (historické jádro města)
3. Telč (historický střed města)
4. Zelená Hora (poutní kostel sv. Jana Nepomuckého)
5. Kutná Hora (historický střed města s gotickou katedrálou Svaté Barbory a chrám Nanebevzetí Panny Marie v Sedlci)
6. Lednicko-Valtický areál
7. Kroměříž (zámek a zahrady)
8. Holašovice (architektura selských staveb)
9. Litomyšl (renesanční zámek)
10. Olomouc (soustava Nesvětější trojice)
11. Brno (vila Tugendhat)
12. Třebíč (židovské město a bazilika Sv. Prokopa)

Titulem " **Mistrovské dílo ústního a nemateriálního dědictví lidstva**" se od roku 2005 u nás označuje slovácký tanec Verbuňk a od roku 2010 ještě masopustní průvod z Hlinecka a sokolnictví, které navrhlo 11 zemí včetně České republiky.

V Registru „**Paměť světa**“ je z naší republiky zapsána od roku 2007 „Sbírka středověkých rukopisů české reformace“ a „ Sbírka ruských, ukrajinských a běloruských emigrantských periodik z let 1918-1945“. Od roku 2011 také sbírka 526 grafických univerzitních tezí z let 1637-1754 deponovaných v Národní knihovně České republiky. K nominaci se připravuje i knihovna Libri Prohibiti.

Z celostátního hlediska jsou významné „**Národní kulturní památky**“ a „**Památkové rezervace**“, z místního a regionálního hlediska je pak důležité upozornit na „Kulturní **památky**“ a „**Památkové zóny**“.

Za „**Národní kulturní památku**“ bylo již prohlášeno 230 hmotných a nehmotných věcí nebo jejich souborů a tento soubor je postupně (od roku 1962) pozměňován a doplňován. Mezi hmotné národní kulturní památky patří jednotlivé budovy, celé části měst, ale také památky lidové architektury a technické výtvoř.

Aktuální seznam je uveden na internetu

http://cs.wikipedia.org/wiki/Seznam_n%C3%A1rodn%C3%ADch_kulturn%C3%ADch_pam%C3%A1tek_%C4%8Cesk%C3%A9_republiky

Kulturní památky (hmotné i nehmotné) jsou spojeny s historií, s různými lidskými činnostmi, událostmi apod. V současné době je prohlášeno přibližně 44.500 kulturních památek. Jsou zapsány v Ústředním seznamu kulturních památek, který vede Národní památkový ústav. Pod ochranou může být nezapsaný jednotlivý objekt, například jednotlivé domy v některé historické čtvrti města.

Památkové rezervace představují celé soubory nemovitých kulturních památek a nálezů; rozlišují se městské, vesnické, archeologické a jiné.

Status **Městské** památkové rezervace má u nás 41 měst, největší je Praha (s 1.330 chráněnými objekty), dále Brno (484 chráněných objektů) a Olomouc (263 chráněných objektů)

Vesnické památkové rezervace zahrnují zachované stavby lidového charakteru (vesnice, [dělnické kolonie](#), předměstské čtvrti) a je v nich minimálně narušená [urbanistická](#) struktura. V současné době je u nás 61 vesnických rezervací. Příkladem jsou Pavlov, Petrov – Plže, Holašovice, Praha 5 – Stodůlky.

Archeologické památkové rezervace jsou místa s významnými archeologickými nálezy, např. Levý Hradec, České Lhotice, Břeclav – Pohansko.

Mezi **jiné** památkové rezervace patří ty, které nelze zahrnout mezi výše uvedené. Je to např. Kuks – jedinečný areál se souborem barokních soch Matyáše Brauna.

Nižší stupeň ochrany kulturního dědictví mají ještě tzv. **památkové zóny**; rozlišují se městské, vesnické a krajinné.

V současné době je u nás zaznamenáno 193 městských památkových zón a 211 vesnických památkových zón a 17 krajinných památkových zón.

Jejich seznamy jsou uvedeny na internetu.

Máme-li vzbudit **zájem** a hlavně **aktivitu** žáků, je nezbytné od regionální úrovně přejít k úrovni **místní** a učit se hledat kulturní i přírodní hodnoty nejbližšího okolí, domova – aktivně zjišťovat zajímavá, dosud třeba opomíjená místa, různé příhody, vzpomínky, sdělení starší generace i perspektivy do budoucnosti, které se k těmto místům váží.

Je dobré si uvědomovat, že výjimečnost jednotlivých míst je možno hodnotit z různých hledisek - např. pro poznávání unikátních míst spojených s dávnou i nedávnou historií, uvědomování si sounáležitosti s minulostí i odpovědnosti vůči budoucnosti v souvislosti s péčí o tato místa a jejich významem pro turismus, pro rozvoj obce, pro vnímání krásy, genia loci významných míst, osvojování si úcty k přírodě a k výtvorům lidské práce i získávání návyků žádoucího jednání v prostředí.

Námět pro motivaci žáků před zahájením hry	<p>Krajina i města a obce mají také svou paměť. Nejsou sice zaznamenány na CD nebo v paměti počítače, ale tvoří je pozůstatky činnosti našich předků. Můžeme je třeba nazvat historickými stopami. Po těchto stopách se vydejme. Jak úspěšnými stopaři budou členové vědeckých týmu, se teprve ukáže. Nejenom že se přesvědčíte o bohatosti naší historie a budete obdivovat díla svých předků, ale také se pokusíte je zdokumentovat s využitím moderní techniky. Dokážete ji zachytit? Pamatujte na to, že i nedávná minulost je odkazem. Všimněte si proto objektů i z nedávné minulosti. Výsledky vašeho pátrání využijete nejenom při hře, ale také v prezentaci na závěrečné konferenci a při zpracování informace pro městský nebo obecní úřad. Místo, kde žijete, zcela jistě může být krajem mnoha památek. Turističtí průvodci pochopitelně poukazují na ty známé, tedy kulturní památky jako jsou například hrady, zámky nebo technické památky v podobě unikátních strojů nebo historických továren apod. My však víme, že dobrý pozorovatel, který na daném území žije, může objevit i další. V této hře zdokumentujeme nejenom památky anebo kulturní objekty historicky významné a známé, ale i ty, jejichž význam není dosud doceněný. Proto bychom váš tým rádi zapojili do velké objevitelské výpravy za významnými místy v krajině kolem vás.</p>
Metodická doporučení	<p>K vymezení pojmu kulturní památka je vhodné využít rozhovor a vyjdeme ze zkušeností žáků, co ve svém městě by ukázali turistům a jak by své město/obec více zpopularizovali. V rámci motivace je možné zařadit aktivitu didaktické hry „Puzzle“ s náměty významných objektu obce, regionu. Záleží na tom, v jak širokém pojetí budete historii „stopovat“. Žáci sestavují z rozstříhaných částí celkový obraz objektů. Zaměřte se na objekty obecně známé, ale také upozorněte na další památky a pozoruhodnosti, které se třeba v turistických průvodcích hledají obtížně nebo nejsou uvedeny vůbec.</p>
Příklad	<p>Puzzle (ZŠ Chýnov), pohlednice, památná listina</p> <p>Souhrn příkladů ze všech her naleznete v sekci Vzorové výstupy.</p>
Organizační pokyny	<p>Přestože se jedná o hru krátkodobou, je vhodné celou aktivitu rozdělit do dvou po sobě následujících bloků. První den vypracovat 1. a 2. level v rozsahu 4-5 vyučovacích hodin. Následující den dokončit 3. level v rozsahu 2-3 vyučovacích hodin</p> <p>Aktivita v terénu (uplatní se tým průzkumníků), kdy úkolem pro žáky je vyhledat historicky významné objekty v obci nebo jejím okolí (šířeji pojato i v regionu). Název objektu a jeho zeměpisné určení pomocí souřadnic zasílají žáci venkovního (outdoorového) týmu týmu ve třídě (indoorového) pomocí mobilních telefonů, pokud nejsou k dispozici, evidují svá zjištění do záznamových listů a po návratu do třídy zjištěné údaje vloží do platformy. V obou případech objekty dokumentují prostřednictvím fotografií.</p>
Časová dotace	Krátkodobý projekt, možné realizovat i v zimě
Pomůcky	Mobilní telefony, fotoaparáty, kamery, psací potřeby, tužka, poznámkový blok

L1 PO HISTORICKÝCH STOPÁCH NAŠICH PŘEDKŮ

Ú1 Pátrání po zajímavých místech

Vydejte se do terénu. Vaším úkolem je najít kulturní a jiné historicky významné objekty v okolí. Podívejte se, zda vám někdo nezanechal na platformě souřadnice GPS nebo jinou nápovědu (např. fotografii, mapku s vyznačeným místem). Soustřeďte svou pozornost zejména na budovy, kulturní památky a další zajímavosti, které považujete za unikátní ve svém městě.

Název prvního nalezeného objektu vložte jako odpověď do platformy.

Pokračujte v pátrání po dalších objektech podle nápovědy a postupujte podobným způsobem.

Ú1 Pátrání po zajímavých místech

Pedagog stanoví, kolik objektů mají žáci nalézt a v jakém časovém limitu. Měl by stačit 2-3 hodinový limit. Úlohu lze řešit dvojím způsobem: buď koordinátor vloží souřadnice GPS do platformy, vloží fotografii či obrázek a žáci posléze objekty vyhledávají, anebo žáci vyhledávají objekty zcela samostatně podle svého zájmu. V tomto případě je vhodné blíže specifikovat některá místa, kde se dané objekty nalézají, aby žáci nebloumali zcela chaoticky po městě a vyhledávali něco úplně náhodně. Také se osvědčilo zadat každému týmu hledání jiného druhu objektů. Jedna skupina hledá např. církevní památky, druhá kulturní atd. Zabrání se tomu, že všechny týmy půjdou automaticky k nejznámějšímu objektu v obci (např. zámek, muzeum aj.) a tím to pro ně končí.

Vhodné je vyhledávat zvláště objekty zajímavé, a to jak pro město, tak i region. Využijte informačních center, kde podají komplexní informace, včetně map památek města, poradí vám.

Mohou tak být zmapovány také nepříliš známe objekty. Výsledky práce je pak možno poskytnout informačnímu centru, které ve městě či regionu působí. Další možností je obecní úřad a kulturní komise.

V řadě měst působí školy jako centra. Průvodce městem tedy mohou vydat samy školy v tištěné podobě a školu tak prezentovat. Nabízí se možnost využití webové stránky školy.

Obtížnost úlohy: středně náročná, shromažďování informací

Ú2 Informace o historii města

Jedna část vašeho týmu je nyní na cestě do města, aby splnila svůj díl mise, brzy bude potřebovat vaši pomoc. Během práce týmu v terénu zpracujte základní informace o historii města. Vyhledejte datum založení svého města (obce), stručnou historii až do současnosti. Informace si uložte do počítače, budete je ještě potřebovat. Komunikujte přes chat s týmem venku.

Rok založení svého města (obce) vložte jako odpověď do platformy.

Ú2 Informace o historii města

Obtížnost úlohy: středně náročná, potřeba zvládnout dovednost vyhledávání informací, uplatnit dobrou čtenářskou gramotnost a standardní využití počítače jako zdroje informací.

Je potřeba připravit si co nejvíce informací a ty propojit s názvy objektu, jejich zeměpisným určením, souřadnicemi i foto-dokumentací, kterou získal outdoorový tým v terénu.

Jako zdroj informací lze využít především webové stránky měst/obcí, Národního památkového úřadu (NPU) anebo vyhledavač Google. Originální je doplnit vlastní informace. Všechny zjištěné informace si žáci pečlivě zaznamenávají do nového dokumentu, budou ho potřebovat. Objekty je možné také kreslit a do platformy vložit naskenovaný výkres.

Cílem této úlohy je vytvoření pamětní listiny města. Do začátku je vhodné využít alespoň osnovu, co všechno by tato listina měla obsahovat. Na této listině začne pracovat indoor tým a po návratu outdoor týmu z terénu dodělají listinu všichni společně. Koordinátor seznámí žáky s osnovou pamětní listiny.

Osnova pamětní listiny:

- Údaje o založení města/obce
- Erb města/obce a co znázorňuje
- Zajímavosti

Promyšlená grafika je v tomto případě velmi důležitá. Jde v podstatě o takový projekt pamětní listiny a tuto aktivitu lze přirovnat k práci projektanta.

Ú3 Dokumentování památek

Objekty, které v terénu nacházíte, je důležité zdokumentovat. Pořídte jejich fotodokumentaci. Fotografie budete potřebovat pro plnění dalších úkolů (min. 15-20 fotografií). Názvy objektů posílejte přes chat týmu ve třídě. Fotografujte celý objekt nebo jen detail, který vás zaujme (průčelí, fresky, sochy apod.). Postupujte takto až do chvíle, než najdete všechny objekty. Rozdělte si úkoly tak, abyste si vzájemně pomáhali.

Jednu z fotografií vložte jako odpověď do platformy.

Ú3 Dokumentování památek

Obtížnost úlohy: náročnější na vyhledání zdrojů, po stránce obsahové nenáročná

Získání historických fotografií není snadný úkol. Mnohdy jsou takové fotografie v osobním vlastnictví jednotlivců, kteří neradi dávají souhlas k jejich zveřejnění. Pokud se nepodaří shromáždit dostatečný počet fotografií, mohou se využít obrázky z knih, z internetu. Je pak potřeba citovat zdroje s ohledem k respektování autorských práv. Doporučujeme oslovit kronikáře, protože v kronikách se také najdou velmi cenné informace i originální grafická dokumentace. V tomto případě je potřeba informovat outdoor tým, aby kronikáře navštívil. Koordinátor musí takovou schůzku předem telefonicky domluvit.

Ú4 Historické fotografie

Zaznamenávejte názvy objektů, které vám spolužáci píšou na chatu. Zjistěte další údaje o těchto objektech. Zaměřte se na jejich historii a zajímavosti. Vše si zaznamenejte. Na internetu nebo v literatuře vyhledejte historické fotografie (obrázky) zkoumaných objektů. Skupina pracující venku vložila do platformy aktuální fotografii vybrané památky.

Vaším úkolem je vyhledat historickou fotografii téže památky a vložit ji do platformy. Aby bylo možné porovnat, jak vypadal objekt v historické době a jak vypadá v současnosti.

Ú4 Historické fotografie

Úloha je zaměřena na shromažďování historických fotografií spíše individuální cestou - každý co může. Poté by mělo dojít ke kompletaci nashromážděných materiálů. Také v informačních centrech takové materiály najdete.

L2 PRŮZKUMNÍCI HISTORIE MĚSTA

Ú1 Pátrání po informacích

Vyberte si jeden z historických objektů, které jste zkoumali. Zjistěte, zda se k němu váže pověst. Zkuste najít správce objektu, zeptejte se lidí v okolí nebo navštivte informační kancelář. Vše si poznamenejte, protože tyto informace budete potřebovat později.

Nejzajímavější zjištěnou informaci vložte jako odpověď do platformy. Můžete se vrátit do třídy.

Ú1 Pátrání po informacích

Aktivity outdoorového týmu. Při popisu objektu je potřeba odhadnout stáří objektu, případně stavební sloh, v němž byl postaven a také využíván. Na zjištění informací to není snadný úkol. Bude vyžadovat konzultaci učitele nebo i jiného odborníka. Koordinátor proto před odchodem do terénu musí podat informace outdoor týmu o tom, co mají vlastně sledovat a čeho si mají konkrétně všimnout – viz doporučená osnova.

Doporučená osnova při popisu objektu:

- Stáří objektu
- Stavební sloh
- Majitel: osobní vlastnictví, družstevní vlastnictví, státní vlastnictví
- Je objekt chráněn památkově?
- Jak byl objekt využíván v minulosti a jak dnes?
- Jaký je technický stav objektu – zda je udržován, či by potřeboval opravu.
- Jak hojně je objekt navštěvován turisty.
- Zda je objekt významný jen místně, regionálně či celostátně?
- Váže se k místu nějaká pověst?

Při získávání informací je možné udělat rozhovor s občany, nebo se vypravit na úřad. V tomto případě je nutné schůzku opět telefonicky domluvit předem, aby nedošlo k neochotě úředníků se s žáky bavit. Pokud proběhne rozhovor, pro zachycení co největšího množství informací se může pořádit hlasový záznam, vždy však pouze se souhlasem dotčeného. Jde o prvek hry na novináře a je možné po technické stránce využít i mobilní telefon, který se k této funkci hodí.

Pokud není možné zjistit pověst k nějakému objektu, který považujete architektonicky pozoruhodný, můžete nechat takový příběh napsat žáky. V každé obci se nějaký architektonický objekt nachází, ať už ve smyslu pozitivním, nebo negativním.

Ú2 Pověst, příběh či jiná zajímavost

Domluvte se s venkovním týmem, o kterém objektu se snaží zjišťovat informace. K němu se pokuste vyhledat pověst nebo příběh. Využijte především knihy. Opět si všechno poznamenejte a uložte.

Jako odpověď vložte do platformy název pověsti (příběhu) o vybrané památce.

Ú2 Pověst, příběh či jiná zajímavost

Náročnost úlohy: středně náročná, důležitá stylistická gramotnost, vhodná spolupráce s učitelem českého jazyka, náročnost na komunikaci týmu (mají se dohodnout)

Dohodou mezi týmem indoorovým a outdoorovým je potřeba stanovit, který z objektů je nejzajímavější a k němu se pokusit vyhledat pověst. Pokud ji není možné vyhledat anebo se k objektu žádná pověst neváže, mohou žáci napsat vlastní vymyšlený příběh. Žáci indoor týmu začnou příběh psát a dokončí společně po příchodu outdoor týmu z terénu. Jako odpověď se vloží název a stručná charakteristika pověsti (příběhu) o vybrané kulturní památce.

L3 NAŠE MĚSTO (OBEC) VČERA A DNES

Důraz klást na prezentaci výsledku aktivit žáku, zviditelnění města jako modelu zviditelnění práce žáky.

Ú1 Prezentace města/obce

Ze všech získaných informací zpracujte powerpointovou prezentaci města (obce). Fotografie (historické obrázky) vyhledaných objektů doplňte o informace, které jste o nich získali v terénu i ve třídě. Doplňte také pověsti, legendy nebo příběhy. Na začátek prezentace vložte základní informace o historii města (obce) jako pamětní listinu města.

Prezentaci vložte do platformy.

Ú1 Prezentace města/obce

Náročnost úlohy: vyžaduje technické zázemí, úloha náročná na tvůrčí činnost žáka

Upozornit na možnosti zviditelnění výstupů práce. Jedna z možností je prezentace, na které budou pracovat žáci v týmu společně. Při tvorbě prezentace je potřeba dodržovat určité zásady (viz níže), a je vhodné žáky upozornit, že by měli být originální a přijít s nějakým zajímavým, nejlépe svým nápadem. Rozhodně není správné prezentovat práci druhých. Mohou se jí však nechat inspirovat. Aktivitu podpoří soutěž. Velmi dobré je uspořádání žákovské konference pro spolužáky ostatních tříd, kde by týmy prezentovaly své získané výsledky. Tím dojde k zviditelnění celé hry. Koordinátor, popř. vyučující ICT seznámí, popř. zopakuje zásady správné prezentace.

Ú2 Elektronická pohlednice

Z historických a současných fotografií získaných během plnění předchozích úloh vytvořte poutavou elektronickou pohlednici zachycující krásu kulturních památek, která prezentuje to nejlepší z vašeho města (obce). Využijte např. program Picasa.

Pohlednici uložte ve formátu JPG a vložte do platformy.

Ú2 Elektronická pohlednice

Náročnost úlohy: náročná na práci s počítačem a tvůrčí aktivity žáků, vyžaduje instruktáž nebo předchozí dovednosti tvorby těchto produktů. Vytvořenou pohlednici je vhodné zveřejnit. Opět možná soutěž, kdy nástrojem je počet přidělených bodů.

K tvorbě pohlednice využijte program Picasa. Práce v programu není složitá, stačí mít připravené fotografie, otevřít si je v programu Picasa, kliknout na ikonu koláž - otevře se okno s vybranými fotografiemi, které je možné jednoduše přemisťovat, měnit velikost atd., potom vložit případné titulky. Pozn.: Navažte spolupráci s památkovým ústavem, regionálním muzeem, informačním centrem apod. Pohlednici jim nabídněte pro další spolupráci, případně pro zvyšování informovanosti veřejnosti v městě (obci), regionu. Osvědčilo se pohlednice vytisknout a vystavit na nástěnce školy. To ovšem závisí na možnostech školy. Opět je možná soutěž, kdy nástrojem je počet přidělených bodů a zhodnocením stupnicí od „výborná práce“ až „dobrá“ či „dostatečná“.

Je potřeba dbát na to, aby pohlednice nebyly přeplněny obrázky v různých tvarech, aby měly určitou koncepci a nebyly pouze nějakou náhodnou skrumáží fotografií. Koordinátor či vyučující ICT podá informaci, jak by taková pohlednice měla vypadat.